

Sygn. Sygn. akt IX Ca 515/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek SO Krystyna Skiepmo
Protokolant:	prac. sąd. Magdalena Kufel

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2015 r. w Olsztynie na rozprawie sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w O.

przeciwko S. W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 9 kwietnia 2015 r., sygn. akt X C 2711/14,

I. oddała apelację,

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Sygn. akt IX Ca 515/15

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa - Naczelnik Urzędu Skarbowego w O. wniósł o uznanie za bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w O.:

- umowy darowizny z dnia 6 października 2011 r. sporządzonej przed Notariuszem E. B. w O. za repertorium A nr (...), na mocy której G. W. darował pozwanej S. W. własność nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu numer (...), położoną w miejscowości W., gmina B., dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą numer KW OL (...) w zakresie wierzitelności w kwocie 71.487,78 zł oraz

- umowy darowizny z dnia 25 kwietnia 2013 r. na mocy której G. W. darował S. W. własność samochodu marki M. (...) numer rejestracyjny (...) w zakresie wierzytelności w kwocie 71.487,78 zł.

Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że przysługuje mu wobec G. W. wierzytelność wynikająca z zaległości podatkowych w podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowym od osób fizycznych w kwocie 71.487,78 zł. Zaległości powstały w maju 2011 r. Dodatkowo dłużnik posiada również inne zobowiązania na łączną kwotę 82.838,85 zł. Prowadzone przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne jest bezskuteczne, gdyż dłużnik nie posiada majątku. Dłużnik wyzbywając się wskazanymi w żądaniu czynnościami działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Darowizny uszczuplały majątek dłużnika, a nadto były dokonane na rzecz małżonka dłużnika – pozwanej w niniejszej sprawie.

Pozwana S. W. wniosła o odrzucenie, ewentualnie o oddalenie pozwu.

Wskazała w uzasadnieniu na niedopuszczalność drogi sądowej z uwagi na publicznoprawny charakter wierzytelności, której ochrony domaga się powód, co powinno skutkować odrzuceniem pozwu. Dodała, że dłużnik na bieżąco spłaca zaległości wobec powoda. Ponadto wskazała, że drugą z zanegowanych czynności trudno jest uznać czynnością pod tytułem darmym, gdyż wcześniej przekazała dłużnikowi kwotę 5.000 zł na spłatę kredytu samochodowego, który to pojazd był przedmiotem darowizny ze strony dłużnika.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie uznał za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w O. umowę darowizny z dnia 6 października 2011 r. sporządzoną przed Notariuszem E. B. w O. za repertorium A nr (...)

na pomocy której G. W. darował S. W. własność nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu numer (...), położonej w miejscowości W., gmina B. dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą numer (...) oraz uznał za bezskuteczną w stosunku do tego samego wierzyciela umowę darowizny z dnia 25 kwietnia 2013 r., na mocy której G. W. darował S. W. własność samochodu marki M. (...), numer rejestracyjny (...) w zakresie wierzytelności przysługujących powodowi wobec G. W. w łącznej kwocie 71.487,78 zł. Nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Olsztynie kwotę 3.575 zł tytułem nie uiszczonej opłaty od pozwu. Zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że G. W. jest dłużnikiem powoda w związku z zaległościami podatkowymi w podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowym od osób fizycznych w kwocie 71.487,78 zł. Powyższe zaległości powstały z mocy prawa i wynikają ze składanych przez dłużnika deklaracji podatkowych. Zaległości powstały w lipcu 2011 r. Oprócz zaległości podatkowych wobec Naczelnika Urzędu Skarbowego w O. zobowiązany posiada również nieuregulowane zobowiązania wobec ZUS w O., Urzędu Miejskiego w B. (które powstały w sierpniu 2010 r.) oraz (...) - (...) Urzędu Wojewódzkiego w O., które na dzień 23 kwietnia 2014 r. wynosiły 82.838,85 zł.

Jak ustalił Sąd Rejonowy Naczelnik Urzędu Skarbowego w O. prowadzi w stosunku do zobowiązanego G. W. postępowanie egzekucyjne, obejmujące powyższe wierzytelności od lipca 2011 r. Postępowanie to jest nieskuteczne, gdyż zobowiązany nie posiada majątku, z którego można prowadzić skuteczną egzekucję.

Umową darowizny z dnia 6 października 2011 r. sporządzoną przed Notariuszem E. B. w O. za repertorium A nr (...), G. W. darował S. W. własność nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu numer (...) położoną w miejscowości W., gmina B., dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą numer (...).

Umową darowizny z dnia 25 kwietnia 2013 r. G. W. darował S. W. własność samochodu marki M. (...) numer rejestracyjny (...).

W ocenie Sądu Rejonowego brak było podstaw do odrzucenia pozwu, gdyż zgodnie z konsekwentnym orzecznictwem Sądu Najwyższego, według którego ochrona za pomocą skargi pauliańskiej odnosi się również do wierzytelności

publicznoprawnych, powodowi przysługiwała w niniejszej sprawie droga sądowa. Powód wykazał także, że pozwana uzyskała korzyść majątkową w następstwie czynności umów darowizny dokonanych przez jej męża - dłużnika z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela. W dacie dokonywania czynności darowizn tj. w dniu 6 października 2011 r., ale również w chwili wniesienia pozwu w niniejszej sprawie, G. W. był dłużnikiem powoda. Przedmioty darowizn były jedynymi składnikami majątku dłużnika, z którego wierzyciel mógł przeprowadzić egzekucję. Dłużnik poprzez umowę darowizny wyzbył się zatem istotnych składników swojego majątku. W ocenie Sądu Rejonowego stan niewypłacalności dłużnika jest oczywisty i jednoznaczny. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. O kosztach sądowych orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Powyższy wyrok w całości zaskarżyła pozwana zarzucając w apelacji:

- naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie:

1) art. 233 § 1 k.p.c., przez błędną ocenę materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż dłużnik G. W. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, która to powinna towarzyszyć dłużnikowi w chwili dokonywania czynności prawnej, a w konsekwencji przyjęciu, iż zostały spełnione kumulatywnie przesłanki warunkujące skuteczność skargi pauliańskiej, w sytuacji gdy dłużnik zawierając umowę darowizny z dnia 6 października 2011 r. na mocy której pozwana nabyła własność nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu, nie miał świadomości, iż jego działania mogą "pokrzywdzić wierzycieli". Powyższe wynikało z niewielkiego długu G. W. w momencie zawarcia umowy darowizny, wobec Urzędu Skarbowego w O. – 2.812 zł (należność główna), a także w miarę możliwości dokonywanych przez niego spłat na rzecz wierzycieli;

2) art. 233 § 1 k.p.c. przez błędną ocenę materiału dowodowego polegającą na nierozważeniu przez Sąd I Instancji rzeczywistego charakteru umowy darowizny z dnia 25 kwietnia 2013 r., która to była wynikiem wcześniejszego świadczenia ekwiwalentnego przez pozwaną w kwocie 5.000 zł. Wartość świadczenia pozwanej była jednocześnie rzeczywistą wartością przedmiotu darowizny;

3) art. 217 § 3 k.p.c., poprzez jego zastosowanie i oddalenie wniosków dowodowych o przesłuchanie w charakterze świadków osób zawnioskowanych przez stronę pozwaną, w konsekwencji uniemożliwienie

pozwanej wykazania braku świadomości dłużnika o pokrzywdzeniu wierzycieli - braku niewypłacalności, w rezultacie nie wyjaśnienie istoty sprawy;

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 527 k.c. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie w sprawie, tj. uznanie, iż zostały spełnione kumulatywnie przesłanki warunkujące uznanie czynności za bezskuteczną wobec powoda, mimo że dłużnikowi nie można przypisać, iż wiedział, że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie, ponadto powyższe okoliczności nie zostały w sposób wystarczający wykazane przez stronę powodową, na której spoczywa ciężar dowodowy.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Wniosła o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność braku przesłanek niewypłacalności dłużnika wskutek dokonania darowizn.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie wskazując na trafność orzeczenia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy w pełni podziela ustalenia faktyczne i ocenę prawną tych ustaleń dokonaną przez Sąd Rejonowy. Nie są zasadne zarzuty naruszenia przez Sąd I instancji przepisów prawa materialnego i procesowego.

Za nietrafne należy uznać zarzuty skarżącej, iż w chwili dokonania darowizn dłużnik nie był niewypłacalny, a w związku z tym dokonując tych czynności prawnych nie działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda, a zatem nie zachodzi naruszenie art. 527 k.c.

Przede wszystkim należy wskazać, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia (wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej). Sytuację kiedy czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela określa § 2 art. 527 k.c. Przepis ten wiąże pokrzywdzenie wierzyciela z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika, która musi istnieć w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 316 § 1 k.p.c., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, Legalis nr 292009). W niniejszej sprawie zatem dla oceny pokrzywdzenia powoda miarodajny jest stan majątku dłużnika w chwili wytoczenia powództwa, tj. w dniu 25 kwietnia 2014 r., oraz w chwili wydania zaskarżonego wyroku. Skarżąca natomiast powołuje się na stan, jaki istniał w chwili dokonania darowizny nieruchomości, a zatem na dzień 6 października 2011 r. Bezsporne jest, że na dzień wniesienia powództwa w niniejszej sprawie istnieje stan, który można określić jako niemożność zaspokojenia wierzyciela, co wskazuje na pokrzywdzenie wierzyciela. Powstaje on bowiem na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/2000, Biul. SN 2002, nr 5, s. 11; także wyrok SN z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 503/07, LEX nr 496375). Można jedynie dodać, że już w chwili dokonywania darowizn na dłużniku ciążyły nie uregulowane zobowiązania nie tylko wobec powoda. W tej sytuacji podniesiony przez pozwaną zarzut naruszenia art. 527 § 2 k.c. musi być uznany za niezasadny.

Dłużnikowi G. W. można również przypisać działanie ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dla przyjęcia tej okoliczności wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 stycznia 1995 r., I ACr 1014/94, OSA 1995, z. 2, poz. 6; tak również wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 maja 2005 r., I ACa 1764/2004, OSA 2006, z. 3, poz. 8, s. 33). Dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej z osobą trzecią może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Dłużnik G. W. wyzbywając się ze swego majątku istotnego składnika jakim jest nieruchomość, której wartość strony umowy darowizny przyjęły na kwotę 62.500 zł, a następnie samochodu o wartości 15.900 zł niewątpliwie miał świadomość, że co najmniej utrudnia możliwość zaspokojenia istniejącej już w chwili dokonania darowizny wierzytelności powoda.

Nie są trafne zarzuty skarżącej dotyczące charakteru umowy darowizny samochodu z dnia 25 kwietnia 2013 r. Pozwana twierdziła, że przekazała kredytodawcy w ramach spłaty sumy przyznanej na zakup pojazdu kwotę 5.000 zł. Tym samym jej zdaniem umowa darowizny nie stanowiła czynności, która prowadziła do pokrzywdzenia wierzyciela. Zarzut ten nie jest trafny. Przede wszystkim pozwana nie wykazała tej okoliczności, a ponadto w orzecznictwie przyjmuje się, że czynność prawna powodująca zmniejszenie majątku dłużnika nie może zostać uznana za krzywdzącą wierzyciela tylko wówczas, gdy dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskał ekwiwalent, który znajduje się w jego majątku lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzyciela (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 lutego 2014 r., I ACa 1078/2013).

Z umowy darowizny z dnia 25 kwietnia 2013 r. wynika, że wartość pojazdu będącego przedmiotem darowizny strony określiły na kwotę 15.900 zł. Przewyższa ona znacznie kwotę 5.000 zł przekazaną według oświadczenia pozwanej na rzecz pozwanego celem zakupu tego pojazdu. Świadczenia stron nie są zatem ekwiwalentne. Ponadto kwota, która miałaby trafić do majątku dłużnika nie została przeznaczona na zaspokojenie należności powoda. Tak więc nie spełnia wymogu czynności, która nie jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Prawidłowo Sąd Rejonowy oddalił wnioski o przeprowadzenie dowodów z przesłuchania świadków, które zmierzały do wykazania, że dłużnik nie działał w istocie ze świadomością pokrzywdzenia powoda, gdyż nie znajdował się

w chwili dokonania darowizn w sytuacji niewypłacalności. Z niekwestionowanych przez pozwaną dokumentów i twierdzeń powoda wynika, że w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania dłużnik był niewypłacalny. Jak wskazano wyżej te dwa momenty są miarodajne do oceny pokrzywdzenia wierzyciela, a nie chwila podjęcia zanegowanych czynności. W tej sytuacji przeprowadzenie zawnioskowanych przez pozwaną dowodów byłoby bezprzedmiotowe. Oddalenie wniosków dowodowych nie naruszało zatem art. 217 § 3 k.p.c.

Z powyższych względów nie był również zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 233 § 1 k.p.c., który określa kryteria, jakimi kieruje się Sąd dokonując oceny dowodów. Zarzut naruszenia tego przepisu wynika z błędnie przyjętego przez skarżącą stanowiska, że dla oceny pokrzywdzenia wierzyciela miarodajna jest chwila dokonania czynności, a nie wystąpienia ze skargą pauliańską. Dokumenty przedstawione przez powoda jednoznacznie wskazują, iż na tę chwilę dłużnik był niewypłacalny.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w wyroku.

O kosztach procesu za instancję odwoławczą orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt. 6 i § 12 ust 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 poz.490), zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.